

Роман ГУМЕННИЙ

Тернопільський державний економічний університет

ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК ПЕРЕДУМОВА ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО СВІТОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТОРГІВЛІ

Інтеграція України в Європейське економічне співтовариство (ЄЕС) та її намагання стати членом Світової організації торгівлі (СОТ) загострили проблему формування в нашій державі цивілізованого ринку інтелектуальної власності. Його функціонування потребує запровадження законодавчих норм щодо введення інтелектуальної власності у господарський обіг, комерціалізації прав на об'єкти інтелектуальної власності, які б забезпечували баланс інтересів всіх суб'єктів правовідносин у зазначеній сфері. Важливою складовою такого ринку повинен стати ефективний захист прав інтелектуальної власності.

Інтелектуальна власність виступає як економіко-правова категорія, що визначає права на результати інтелектуальної діяльності, засоби індивідуалізації та захист від недобросовісної конференції.

В умовах глобалізації економіки інтелектуальна власність набуває надзвичайного значення. Так, за оцінками західних спеціалістів характерною ознакою ХХІ ст. буде перехід до переважного нагромадження інтелектуального капіталу замість капіталу в матеріально-речовій формі. Вже нині в економічно розвинених країнах він становить від 50

до 70% загальної вартості капіталу компаній. Тому одним з найважливіших завдань, що потребує постійної уваги та підтримки держави, є не тільки ефективне використання інтелектуальних ресурсів нації, а й усунення перешкод у користуванні правами інтелектуальної власності, забезпечення найсприятливішого режиму вільної торгівлі об'єктами інтелектуальної власності в конкурентних умовах.

Світова практика виробила дієві механізми захисту прав інтелектуальної власності, які на міжнародному рівні узаконені Угодою TRIPS (торговельні аспекти прав інтелектуальної власності).

Це найбільш повна багатостороння угода, що стосується кожного об'єкта інтелектуальної власності, й запроваджує стандарти їх захисту та правила охорони. Вона також передбачає застосування механізмів урегулювання суперечок у межах СОТ між державами-членами. Одна з характерних рис цієї угоди – захист інтелектуальної власності як невід'ємної складової міжнародної системи торгівлі.

За більш ніж чотирнадцять років незалежності в Україні створено відповідну правову базу захисту прав інтелектуальної власності. Проте важливою проблемою правової науки є розробка дієвих механізмів реалізації законодавчих норм щодо захисту прав інтелектуальної власності та наближення їх до міжнародних стандартів.

Аналіз законодавчих та нормативних актів у сфері захисту прав інтелектуальної власності свідчить, що нині в Україні активно здійснюється їх гармонізація відповідно до міжнародних правових норм. Це дало змогу сформулювати адміністративний, антимонопольний та судовий захист прав інтелектуальної власності.

Зазначимо, що реалізація адміністративної процедури захисту полягає у створенні в складі Державної митної служби, Міністерства внутрішніх справ та Служби безпеки України спеціальних підрозділів із захисту прав інтелектуальної власності. Важливе значення має також утворення в нашій країні підрозділу державних інспекторів з питань інтелектуальної власності та державного підприємства «Інтелзахист».

Державна митна служба України здійснює захист прав інтелектуальної власності згідно з Митним кодексом України, введеним у дію з 1 січня 2004 р. У десятому розділі цього документа висвітлено порядок проведення контролю за переміщенням через митний кордон України товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності.

Міністерство внутрішніх справ і Служба безпеки України здійснюють діяльність у сфері захисту прав інтелектуальної власності відповідно до Кримінального кодексу України (2001 р.), а також Цивільного кодексу України, який набрав чинності з 1 січня 2004 р.

У Кримінальному кодексі України передбачено окремий розділ «Злочини проти прав інтелектуальної власності», що дає змогу здійснювати кримінально-правову охорону всіх прав інтелектуальної власності.

Щодо Цивільного кодексу України, то в ньому виділено четверту книгу, яка забезпечує охорону об'єктів інтелектуальної власності. В ній містяться загальні норми цивільних відносин у цій сфері, а також детально розкриваються процедурні питання з надання та здійснення прав на певні об'єкти інтелектуальної власності.

Важливу роль у захисті інтелектуальної власності відіграє Антимонопольний комітет України. Він здійснює розгляд справ про недобросовісну конкуренцію у вигляді неправомірного використання об'єктів інтелектуальної власності, зокрема використання без дозволу уповноваженої на те особи, чужого імені, фірмового найменування, знаків для товарів та послуг, рекламних матеріалів тощо.

Найбільш демократичною та досконалою формою охорони прав інтелектуальної власності, що повною мірою забезпечує реалізацію принципу рівності сторін та незалежність органу, який розглядає справу, є судовий захист.

Судова практика за суперечками, пов'язаними з використанням об'єктів інтелектуальної власності, до недавнього часу в Україні була практично відсутня. Нині законодавство нашої держави дає змогу створити спеціалізований Патентний суд, за умови внесення змін до Закону України «Про судоустрій України» та процесуальних кодексів. Такі суди нині діють в усіх високорозвинених країнах світу, забезпечуючи стовідсотковий захист прав інтелектуальної власності всіх суб'єктів правовідносин.

Утворення спеціалізованого Патентного суду, на наш погляд, суттєво сприятиме поліпшенню захисту інтелектуальної власності в нашій країні та стане вагомим кроком у наближенні вітчизняної правової системи до світових стандартів, що прискорить прийняття України до СОТ.